

קערה מסתורית מאנגליה

תגובה לליאור אלפרוביץ, 'שלדים יהודיים בנוריץ', גיליון 31

עלה לארץ ישראל בסוף שנות החמישים של המאה ה-13 וקברו שלמרגלות הכרמל נזכר בחיבור 'תוצאות ארץ ישראל'. יש אפשרויות אחדות לפענוח הכתובת ונציין רק אחת מהן:

[ז]ה נדר יוסף בן הקר יחיאל זצקל המשיפ ושואל לקהל בה ואל כדי לחוות פני אריאל
 ככת בדת יקותיאל וצדקה תציל מ[מות] [The] David Katz, "The Conundrum of the Bodleian Bowl", The Bodleian Library Record, 44 (1990), pp. 290

מה עשתה הקערה באנגליה? בעבר הועלתה ההשערה, שהקערה הגיעה לשם מעכו עם נסיגת הצלבנים מארץ ישראל ב-1291. השערה נוספת מסתמכת על שטר מכר מאנגליה מ-1258, המספר על העברת בעלות על חלק מבית בעיירה קולצ'סטר – הנמצאת בין לונדון לבין נוריץ' – מיוסף, יצחק ובנימין, בניו של רבי יחיאל, לאחיהם שמואל. שטר זה מעיד שלמשפחה היהודית מצרפת היה רכוש במזרח אנגליה, ואפשר שהקערה ניתנה ליהודי המקום על ידי יוסף. אלא שגם השערה זו אינה חפה מקשיים: על פי הכתובת רבי יחיאל – שנפטר בראשית שנות השישים של המאה ה-13 – כבר לא היה בחיים בעת הקדשת הקערה, וככל הידוע לנו בנו רבי יוסף עלה לארץ שנים אחדות לפני שאביו נפטר. מתי אם כן העניק יוסף את הקערה? ושמא אחיו העניקו אותה בשמו? ואולי מדובר בכלל במשפחה אחרת, שבמקרה שמות ראש המשפחה ובניו הם כשמות המשפחה המפורסמת יותר?
 דרכם של ממצאים ארכיאולוגיים שהם מוסיפים מידע חשוב אך גם מולידים אתגרים חדשים. אין לנו אלא לחכות לגילויים נוספים שיוכלו לשפוך אור על פרשה תמוהה זו, המקשרת בין קצוות שונים של העולם היהודי באותם ימים רחוקים וקשים.

בעקבות הכתבה מאירת העיניים של ליאור אלפרוביץ על עליית הדם בנוריץ' במאה ה-12, ראוי לציין שכבר ב-1696 התגלה ממצא נדיר במחוז נורפולק שבמזרח אנגליה – שנוריץ' היא בירתו – המוכיח שבמחצית השנייה של המאה ה-13, לפני הגירוש הכללי של יהודי אנגליה ב-1290, קיימה הקהילה היהודית במחוז קשרים עם קהילות בצרפת ואף עם קהילת עכו שבארץ ישראל. מדובר בקערת ברונזה הנמצאת כיום במוזיאון אשמוליאן שבאוקספורד.

הקערה מכונה 'The Bodleian Bowl', על שם הספרייה באוקספורד שאליה הגיעה הקערה כבר במאה ה-18 ובה קוטלגה. פרופ' אלחנן ריינר פרסם צילום של הקערה בסקירתו על יהודי ארץ ישראל בממלכה הצלבנית. על הקערה עיטורים של החבצלת המלכותית הצרפתית (fleur-de-lis), ומכאן ניתן לשער שמקום ייצורה היה בצרפת. מסייעת להשערה זו גם הכתובת העברית המופיעה על הקערה בתבליט שטוח. הכתובת מזכירה את יוסף בן רבי יחיאל, כנראה בנו של רבי יחיאל מפריז, מהגדולים שבבעלי התוספות. יוסף עצמו, המכונה במקורות 'שיר דילשוש',

יוסף סטפנסקי, צפת